

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kohti tieteellisen tiedon parempaa saatavuutta – enemmän hyötyä julkisista tutkimusinvestoinneista”

COM(2012) 401 final

(2013/C 76/09)

Esittelijä: **Gerd WOLF**

Euroopan komissio päätti 17. heinäkuuta 2012 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kohti tieteellisen tiedon parempaa saatavuutta – enemmän hyötyä julkisista tutkimusinvestoinneista

COM(2012) 401 final.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 8. tammikuuta 2013.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. tammikuuta 2013 pitämässään 486. täysistunnossa (tammikuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 151 ääntä puolesta 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tieteellisen tiedon saatavuus on oleellinen edellytys menestyksekkäälle tutkimukselle ja innovaatioiden tukemiselle ja siten myös Euroopan kilpailukyvyllle. Tähän kuuluu myös tiedonvaihto tutkijoiden välillä, tutkimuskumppaneiden välillä – erityisesti tutkimuksen ja yritysten välillä – sekä tutkijoiden ja kansalaisten välillä.

1.2 Komitea kannattaa jäljempänä esitetyin varauksin komission muotoilemia tavoitteita ja ehdotuksia ja katsoo, että ne helpottavat ja mahdollisesti parantavat tieteellisen työn tehokkuutta teknisesti internetin avulla.

1.3 Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että tekijäisyys ja tutkijan ja tämän organisaation tekijänoikeudet varmistetaan edelleen, tieteiden ja tutkimuksen vapauteen ei kajota ja tutkijoita varjellaan tehokkuutta viedä lisätyöltä ja hallintotaakalta.

1.4 Tieteellisten julkaisujen vapaa saatavuus (internetissä) on yksi nykyiset tekniset mahdollisuudet huomioon ottava tapa laajentaa ja täydentää kirjastoja. Tämä keino on erittäin hyödyllinen ja laajalti käytössä, ja sitä tulisi täydentää ja kehittää edelleen. Tavoitteena on maailmanlaajuinen symmetria Euroopan ja Euroopan ulkopuolisten valtioiden välillä.

1.5 Tieteellisen tiedon säilytys (tutkimustiedon tallennus) mahdollista myöhempiä käyttöä varten on tarpeen, ja nykyisin se kuuluu hyvään tieteelliseen käytäntöön. Komitea pitää myön-

teisenä komission aikomusta tukea tähän tarvittavia infrastruktuureja myös tulevaisuudessa. Mikäli tietojen tallennuksesta on hankesopimuksissa sovittava entistä yksityiskohtaisemmin, on yhdessä asianomaisten tutkijoiden kanssa päätettävä tieteenalan mukaisesti tallennuksen laajuudesta, muodosta, yksityiskohtaisuudesta ja kuvauksesta (metatiedon avulla).

1.6 Tämän perusteella herää kysymys tallennettujen tutkimustietojen vapaasta (eli yleisestä, maailmanlaajuisesta, ilmaisesta, rajoittamattomasta ja ehdottomasta) saatavuudesta internetissä. Kysymykseen liittyy monia näkökohtia, se koskettaa perinteistä tiedekulttuuria, ja sitä on käsiteltävä eritellen ja huolellisesti. On olemassa tutkimusalueita, joiden kohdalla tietojen vapaa ulkopuolinen saatavuus on hyödyllistä ja harmitonta, kun taas monilla muilla alueilla keskeiset näkökohdat puhuvat sitä vastaan. Yleistämistä tulisi siksi välttää.

1.7 Valikoiduissa tapauksissa mahdollisia ratkaisuja tulisi sen vuoksi panna toimeen asteittain ja kokeiluonteisesti, ja niiden tulisi pohjautua nykyisiin jo yleisiin vapaaehtoisiiin, itseorganisoi-tuihin tiedonvaihtomenetelmiin (esimerkiksi CERN, www!), ja niitä tulisi testata empiirisesti pilottihankkeessa yhteisymmärryksessä tutkimusprosessissa mukana olevien tutkijoiden kanssa. Kuitenkaan tähän liittyvät hallinnolliset prosessit eivät saa uusien veloitteiden tai lisämenettelyiden muodossa haitata juuri alkaneita yksinkertaistamispyrkimyksiä.

1.8 Tästä riippumatta – ennen kaikkea maailmanlaajuisen Euroopan ja Euroopan ulkopuolisten valtioiden välisen symmetrian tapauksessa – sellaisten tietojen asianmukaisen valikoiman vapaa saatavuus, joihin vapaasti saatavilla olevat julkaisut perustuvat, voisi olla hyödyllistä, mikäli sen vaatimat lisätoimet osoit-tautuvat hyväksyttäväksi ja oikeutetuiksi.

1.9 Kaikki nämä toimenpiteet aiheuttavat osittain huomattavia lisäkustannuksia tutkijoille ja heidän organisaatioilleen. Ne on otettava täysimääräisinä huomioon talousarviosuunnittelussa ja määrärahojen jaossa.

2. Komission tiedonannon pääsisältö

2.1 Tiedonanto koskee komission suunnittelemaa toimia, joiden tarkoituksena on parantaa tieteellisen tiedon saatavuutta ja kasvattaa julkisista tutkimusinvestoinneista saatavaa hyötyä.

2.2 Toimenpiteiden tavoitteet ovat

— tieteellisten julkaisujen saatavuus

— tieteellisen tiedon säilyttäminen

— tutkimustietojen saatavuus.

2.3 Tieteellisten julkaisujen kustantajien kanssa käydään parhaillaan neuvotteluita kahdesta julkaisumallista:

— **Avoim, vapaa ja maksuton välitön julkaiseminen** (*gold open access*): julkaisukustannusten maksaminen on siirretty tekijöille lukijoilta (joilta ne on peritty tilausmaksujen muodossa). Yleensä kustannuksista vastaa yliopisto tai tutkimuslaitos, jonka palveluksessa tutkija on, tai tutkimusta tukeva rahoituselin.

— **Rinnakkaisjulkaiseminen** (*green open access*): tutkija arkistoi julkaistun artikkelin tai lopullisen vertaisarvioitun käsikirjoituksen verkkotietovarastoon ennen julkaisua, sen jälkeen tai samaan aikaan. Usein artikkeli on kustantajan pyynnöstä saatavilla viivästetysti (julkaisukieltoaika), jotta tilaajat saavat lisätietoa.

2.4 Lisäksi esitetään aikataulu siitä, kuinka tavoitteet voidaan toteuttaa vaiheittain Horisontti 2020 -ohjelman aikana.

3. Komitean huomiot

Tässä käsitelty aihe koskee tulevien julkaisujen ja niiden perustana olevien – nykyisin yleensä myös digitaalisessa muodossa olemassa olevien – tutkimustietojen vapaata (eli yleistä, ilmaista, maailmanlaajuisista ja rajoittamatonta) saatavuutta internetissä.

3.1 Aiemmat lausunnot

Komitea on jo lausunnossaan ⁽¹⁾ ”Yhteistyö ja tiedonvaihto tutkimusjärjestöjen, teollisuuden ja pk-yritysten välillä – innovoinnin tärkeä edellytys” käsitellyt kyseistä aihetta ja esittänyt siihen liittyviä yleisiä huomioita, jotka pätevät edelleen. Ne koskevat tavoitetta parantaa tiedonvaihtoa tutkimuskumppaneiden välillä (erityisesti tutkimuksen ja yritysten välillä). Siinä keskeiseksi tekijäksi katsottiin innovoinnin tukeminen ja siten Euroopan kilpailukyky. Ne koskivat myös tutkimus- ja innovointiprosessissa syntyviä tekijänoikeuksia sekä taiteen ja tieteen vapautta ⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.2 Tekijyyden ja tekijänoikeudet

Tekijyydessä ja tutkijoiden ja niiden organisaatioiden tekijänoikeuksissa on yhtäältä kyse sen tunnustamisesta, että henkilö on ensimmäisenä tehnyt tieteellisen keksinnön tai johtopäätelmän, mikä tapahtuu yleensä dokumentoimalla henkilö tekijäksi julkaisuun, ja toisaalta luovan prosessin tunnustamisesta ja mahdollisesti siitä saatavista hyödyntämis-oikeuksista (tai niiden osasta), kun uusista tiedoista syntyy mahdollisia innovaatioita ja keksintöjä, joille usein haetaan myös patenttisuojaa. Komitea pitää siksi myönteisenä komission toteamusta (kohta 4.1), jonka mukaan ”avoin julkaisutapa ei vaikuta tekijän vapautteen valita, julkaiseeko hän tekstinsä vai ei. Se ei myöskään vaikuta patentointiin tai muihin kaupallisiin käyttömuotoihin.”

3.3 Uutuutta vaarantamaton määräaika

Kyseessä on vaikea ja mahdollisesti menetyksiä aiheuttava ongelma, kun punnitaan tieteellisten tietojen varhaista julkaisemista, mutta samalla siitä mahdollisesti kehittyvien keksintöjen uutuusvaatimuksen menettämistä tai jälkimmäisen välttämiseksi julkaisemisesta pidättäytymistä aluksi, jolloin taas saatetaan menettää esimerkiksi löydön tekemisestä ensimmäisenä saatava tunnustus. Komitea toistaa suosituksensa ⁽⁴⁾, että yhteisöpatenttia luotaessa säädetään niin kutsutusta uutuutta vaarantamattomasta määräajasta tämän ongelman lieventämiseksi.

3.4 Patenttioikeuden esimerkki

Vuosikymmeniä kestäneen kansainvälisen kehityksen myötä patenttioikeuteen laadittiin ja luotiin tasapaino tekijänoikeuksien alkuperäisten luottamuksellisuusvaatimusten ja tuotteiden vapaan saatavuuden välille. Näin ollen nykyisin patenttihakemukset julkaistaan 18 kuukauden kuluttua, ja ne ovat myös internetissä kaikkien saatavilla.

3.5 Tutkimustiedot

Tieteenalasta riippuen tähänastisille käytännöille on enemmän tai vähemmän leimallista, että

⁽¹⁾ EUVL C 218, 11.9.2009, s. 8, luku 3.

⁽²⁾ Euroopan unionin perusoikeuskirja, 13 artikla (maaliskuu 2010): ”Akateemista vapautta kunnioitetaan.”

⁽³⁾ Esim. Torsten Wilholt, FORSCHUNG & LEHRE, 19. vuosikerta 12/12, sivu 984, www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ EUVL C 132, 3.5.2011, s. 39, kohta 3.9.

- i. tutkimusprosessissa tuotettava tieto, joka perustuu niin sanottuun raakadataan, täytyy ensin kalibroida ja tarkastaa virhemittausten varalta, sen konsistenssi on tarkastettava sisäisessä mielipiteenmuodostusprosessissa, sen merkitys on arvioitava ja tarvittaessa sitä on verrattava tai yhdistettävä muuhun tutkimustietoon, ennen kuin siitä voidaan muodostaa vahvistettu ja luotettava tietokokonaisuus ja se voidaan julkaista.
- ii. sen parissa toimivat tutkijat kertovat siitä julkaisuissa ensimmäisinä, tulkitsevat tuloksia ja tekevät niistä johtopäätelmiä.

3.6 Periaatteellinen hyväksyntä

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen komitea tukee komission muotoilemia tavoitteita. Se pitää niitä – teknisesti internetin mahdollistamana – tieteellisen työn potentiaalisena helpotuksena ja tehokkuuden lisääjänä. Komitea suosittelee aloitettujen prosessien ja lähestymistapojen asteittaista edelleen kehittämistä jatkuvassa vuorovaikutuksessa tutkimusprosessissa aktiivisesti toimivien tutkijoiden kanssa. Tämä vaatii eri tutkimusalojen erityispiirteiden huomioon ottamista sekä tutkijoiden varjelua heidän tehokkuuttaan viedältä lisätyöltä ja hallintotaakalta. Seuraavassa luvussa kuvataan tähän liittyviä lisänäkökohtia ja rajoituksia.

4. Komitean erityishuomioita

4.1 Julkaisujen vapaa saatavuus

Tieteellisten julkaisujen vapaa saatavuus (internetissä) on yksi nykyiset tekniset mahdollisuudet huomioon ottava tapa täydentää kirjastoja. Tapa on hyödyllinen ja jo laajalti käytössä, ja sitä tulisi päättäväisesti täydentää ja kehittää edelleen.

4.1.1 Vapaa vai rinnakkainen saatavuus

On pikemminkin pragmaattinen eli kustannuksiin liittyvä kysymys, onko kulloisenkin kustantajan kanssa mahdollista tai halua päästä yksimielisyyteen vapaasta tai rinnakkaisesta saatavuudesta. Tärkeää on tieteellisten ja teknisten julkaisujen ehtoton, eikä liikaa viivästynyt, saatavuus internetissä.

4.1.2 Kohtuuttomat kustannukset

On kuitenkin syntynyt vaikutelma, että tärkeimmät kustantamot laskuttavat liian korkeita maksuja. Asiaa voisi auttaa kilpailun lisääminen tekijöiden, julkaisijoiden ja kustantamojen välillä. Tieteellisten saavutusten arviointiin vaikuttaa kuitenkin myös asianomaisen tieteellisen aikakauslehden arvovalta. Komitea kehottaa siksi komissiota pohtimaan edelleen yhdessä tiedeorganisaatioiden kanssa keinoja tilanteen parantamiseksi. Tässä ei kuitenkaan saa rajoittaa kirjoittajan vapautta aikakauslehden valinnassa.

4.1.3 Ennakkokertomukset

Komitea viittaa yleiseen tapaan saattaa ammattikunnan saataville ennakkokertomuksina – myös internetissä – sellaiset uudet tulokset, joiden julkaisu ammattilehdissä on vielä prosessin siinä vaiheessa, jossa ulkopuoliset asiantuntijat (*referees*) antavat lausuntojaan. Sama koskee esitelmiä symposiumeissa ja ammattikonferensseissa, joiden yhdistävä funktio on siksi erittäin tärkeä.

4.1.4 Kansainväliset sopimukset – symmetria

Kansainvälisellä tasolla tulisi välttää EU:n toimien selkeää yksipuolisuutta muihin valtioihin nähden. Jos tutkijat ja kansalaiset kaikkialta maailmasta saavat internetin avulla maksuttomasti käyttöönsä Euroopan unionissa syntyneet tieteelliset julkaisut, on tarpeellista, että myös Euroopan unionin tutkijoille ja kansalaisille myönnetään maksuton pääsy EU:n ulkopuolella syntyneisiin tieteellisiin julkaisuihin. Komitea tukee komission pyrkimyksiä saavuttaa tämä symmetria kansainvälisillä sopimuksilla. Tieteellinen työ helpottuu todella vasta maailmanlaajuisen tiedonkulun myötä.

4.1.5 Ammattikonferenssit ja kirjastot

Samalla komitea varoittaa ajatuksesta, että tieteellisen tiedon vapaa saatavuus tekisi muut tiedon- ja ajatustenvaihtomuodot tarpeettomiksi tai merkityksettömiksi. Työskentely tietokoneella ei korvaa keskustelujen antamia virikkeitä tai kirjastojen ja ammattikonferenssien henkistä ympäristöä.

4.2 Tietojen tallennus

Useimmilla suurilla tutkimusorganisaatioilla tietojen tallennus kuuluu jo hyvään tieteelliseen käytäntöön. Ottaen huomioon nykyisin kertyvät hyvin suuret tietomäärät on myös tässä tehtävässä kyse saatavilla olevista resursseista ja infrastruktuureista, eli merkittävistä laitteisto- ja henkilöstöresursseista, joita tarvitaan tietomäärän validoimiseen, raakadatan mahdolliseen järjestämiseen, tiivistämiseen, lyhentämiseen tai poistamiseen sekä kuvaamiseen metatietojen avulla, ilman että menetetään tärkeää tietoa. Tässä on otettava huomioon kulloinenkin kustannus-hyötysuhde.

4.2.1 Komission tuki

Komitea pitää myönteisenä komission tähänastisia ja suunniteltavia toimia tutkimustietojen tallentamisen ja siihen tarvittavan infrastruktuurin tukemiseksi.

4.2.2 Alakohtaiset ratkaisut

Komitea on komission kanssa yhtä mieltä siitä, ettei tule etsiä yleisratkaisuja vaan jokaisen tieteenalan on päätettävä itsenäisesti, kuinka laajasti ja millä välineillä tietoja tallennetaan ja kuinka laaja-alaisia standardeja tavoitellaan. Yhteentoimivuutta ajatellen tässä tulisi käyttää mahdollisimman avoimia ja kansainvälisiä standardeja.

4.3 Tietojen vapaa ulkoinen saatavuus

Aikomus edistää tutkimustietojen vapaata (digitaalista) saatavuutta perustuu komission ja muiden asian kannattajien ⁽⁵⁾ mukaan erityisesti seuraaviin tavoitteisiin:

- a) tieteellisen diskurssin laadun parantaminen, sillä tavallisesti julkaistujen tutkimustulosten ymmärtäminen ja yksityiskohdainen arvioiminen vaatii pääsyä arvioituihin tietoihin ja niiden arviointiin käytettyihin välineisiin.
- b) tietojen keräämiseen käytettyjen julkisten varojen tuoton kasvattaminen käyttämällä niitä uudelleen.

Komitea voi ensi alkuun täysin hyväksyä nämä yleisluontoiset tavoitteet.

Kysymys kuuluu kuitenkin, millä välineillä, kuinka tarkasti ja kuinka laajasti tavoitteet tulee toteuttaa, mitä lisäresursseja – myös hallinnollisia – niihin liittyy, onko tämä lisäpanos oikeutettavissa odotettavissa olevalla hyödyllä ja mitkä näkökohdat ovat toimia vastaan.

4.3.1 Tähänastiset käytänteet

Tieteelliselle tutkimukselle on ominaista, että kulloisenkin ajatteluprosessin sekä sen avulla saatujen tietojen ja lähteiden tulee olla ymmärrettäviä ja toistettavia, ja niistä tehtävien johtopäätösten tulee kestää missä tahansa keskustelussa ja väittelyssä. Siksi tiedeyhteisössä on aikakauslehdissä julkaisemisen ohella hyvin vakiintuneet ja toimivat menettelytavat, kuten seminaarit, konferenssit, lausuntomenettely, vertaisarviointi, tietojen vaihto, henkilövaihto jne. Lisäksi nykyisin käytetään myös digitaalistrategian nykyaikaisia keinoja. CERN ⁽⁶⁾ ehdotti World Wide Webiä (www) juuri tietojen vaihtoon ja kehitti sitä edelleen kumppaniensa kanssa.

4.3.2 Lisätoimenpiteet

Komission ehdotuksissa voi olla kyse myös vain siitä, kuinka näitä tähän asti harjoitettuja itseorganisoinnin prosesseja on mahdollista täydentää, parantaa, yksinkertaistaa ja tehostaa. Tähän konkreettisesti suunnitellut lisätoimet eivät ilmene selvästi komission tiedonannosta; ilmeisesti on suunniteltu mm. pilottihankkeita.

4.3.3 Ongelmia – mahdollisuuksia

Kun vapaalle saatavuudelle asetetut odotukset on nimetty, on tarpeen viitata myös ratkaistaviin ongelmiin, poikkeuksiin ja mahdollisuuksiin. Jälkimmäiset koskevat esim.

- luottamuksellisuutta innovaatoratkaisuissa, erityisesti yhdessä teollisuuden (pk-yritysten) kanssa, patenttiasioita

⁽⁵⁾ Esim. www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Euroopan ydinfysiikan tutkimusjärjestö.

- potilastietojen luottamuksellisuutta lääketieteellisessä tutkimuksessa

- tietojen tekijyyden (tutkijat ja tutkimusorganisaatiot) varmentamista

- väärinkäsityksiä tietojen lataamisessa ja tietojen tulkinnessa sekä niiden seurauksia

- mahdollisia vienninvalvontaoikeudellisia teknologiansiirron rajoituksia

- maailmanlaajuisen symmetrian varmistamista EU:n ja kolmansien maiden välillä

- henkilöstö- ja laitteistoresursseja, joita tarvitaan oleellisten tietojen suodattamiseksi usein hallitsemattoman suuresta raakadatan määrästä ja niiden asettamiseksi ulkopuolisten käyttöön ymmärrettävässä muodossa.

Nämä ongelmat ovat selvästi tutkimustietojen vapaan saatavuuden yleisen käyttöönoton esteenä.

4.3.4 Erittely

Tässä tarvitaan siis erittelyä. Komitea vahvistaa, että on olemassa aloja, joilla tutkimustietojen vapaa saatavuus internetissä voi olla hyödyllistä, esim. meteorologiset tiedot, geenipoolit, demografiset tiedot ja muut tiedot, joilla on näiden kaltainen selvä määritelmä ja tilastollinen merkitys (tässä yhteydessä on kuitenkin vielä selvitettävä, kuinka "tiedot" ovat määriteltävissä).

Samalla komitea kuitenkin suosittaa selvästi varovaisempaa menettelyä esimerkiksi

- i. erittäin monimutkaisten kokeiden, kuten fuusiotutkimuksen kiihdyttimien tai koelaitosten tapauksissa
- ii. kaikessa yhteistyössä teollisen tutkimuksen kanssa pk-yritykset mukaan lukien.

4.3.5 Juuri jälkimmäisessä tapauksessa komitea näkee tavoitteissa luontaisen vastakohtan: yhtäältä tieteellisten tietojen vapaan saatavuuden tavoittelu ja toisaalta juuri innovoinnin tukeminen keskittymällä mm. julkis-yksityisiin kumppanuussuhteisiin, jossa luottamuksellisuus on avainasia. Riskitön ei kuitenkaan ole myöskään yritys tasapainottaa näiden ristiriitaisten

tavoitteiden intressejä, eli erotella toisistaan yhtäältä esimerkiksi perustutkimuksesta tulevat ”harmittomat” tiedot ja toisaalta innovaatioita mahdollistavat soveltavan tutkimuksen tiedot. Tällainen etukäteen tapahtuva erittely vaatisi ennustuskykyä. Nimenomaan ns. perustutkimuksen urauurtavat löydöt voivat mahdollistaa suuria innovaatioita, ja niiden liian aikainen julkaiseminen voi johtaa patenttisuojan menettämiseen (ks. myös kohta 3.3). Siksi tässä tulisi pyrkiä ”tavanomaisia” julkaisuja vastaaviin pragmaattisiin ratkaisuihin (ks. kohta 3.2 ja komission tiedonannon kohta 4.1).

4.3.6 Vapaaehtoisuus

Kulloiseenkin tutkimushankkeeseen osallistuville tutkijoille tulisi antaa päätösvalta siitä, haluavatko he asettaa hankkeen aikana kerätyt tiedot tietyin ehdoin vapaasti saataville sekä mistä lähtien ja miten yksityiskohtaisina. Juuri CERNin esimerkki osoittaa, että vapaaehtoiset alhaalta ylös -prosessit edistävät paremmin keskustelun kohteena olevia tavoitteita kuin sanellut säännöt. Komitea suosittelee, että tiedejärjestelmän itseorganisoituvuudelle osoitetaan enemmän luottamusta. Väkisin puuttumista (ks. kohta 4.3.10) tähän asti erittäin hyvin toimivaan mutta myös herkkään tiedekulttuuriin tulee välttää.

4.3.7 Julkaisujen tiedot

Esimerkiksi voitaisiin harkita, että yhdessä julkaisujen kanssa valmisteltaisiin sähköisesti valikoima (ks. kohta 4.2) tietoja, joihin vapaasti saatavat julkaisut perustuvat, ja asetettaisiin ne vapaasti saataville. Tässäkin on kuitenkin kyseenalaista ja aina tarkistettava, vastaako lisäarvo, joka on odotettavissa siitä, että kolmannet osapuolet voivat hyödyntää tietoja internetin avulla, todellakin siihen liittyvää alkuperäisten julkaisijoiden lisätyötä, joka vie aikaa heidän omalta tutkimustyöltään.

4.3.8 Pilottikokeilu

Komitea tukee komission pyrkimyksiä käynnistää ensin pilottikokeilu jollain suhteellisen suoraviivaisella ja siihen soveltuvalla tieteenalalla ja kerätä sen avulla kokemuksia. Saavutetusta lisäarvosta tulisi raportoida.

4.3.9 Byrokraatia ja hyväksyntä

Monien tutkijoiden tuskaantuminen komission haku- ja myöntämismenettelyjen byrokraatisoitumista kohtaan on nyt tukivälineiden yksinkertaistamis- ja jatkuvuuspyrkimysten⁽⁷⁾ vuoksi hieman lieventynyt. Saavutus voidaan vielä tehdä tyhjäksi esittämällä keskeneräisiä uusia ehtoja, puuttumalla tutkimustyöhön ja asettamalla uusia byrokraattisia esteitä.

4.3.10 ”Rahoittajan” intressit

Edellä mainituista asioista keskusteltaessa herää myös kysymys siitä, tulisiko – tässä komission edustaman – ”rahoittajan” tai ”veronmaksajan” asettaa yksinkertaisesti tukensa pakolliseksi ehdoksi, että kaikki kerätyt tutkimustiedot on asetettava vapaasti

saataville internetissä – ja jos, niin kuinka laaja-alaisesti. Kohdissa 3.1 ja 3.2 esitetyistä seikoista huolimatta kysymys ei ole käsillä olevan lausunnon keskipisteenä. Komitea pitää ennemminkin keskeisenä kysymyksenä sitä, millä tutkimustuen ja -hallinnon menettelytavoilla voidaan saavuttaa – nimenomaan myös ”rahoittajan” edun mukainen – paras mahdollinen tieteellinen ja taloudellinen menestys.

4.4 Tutkimusbudjetin lisärasitteet

Kaikilla komission ehdottamilla toimenpiteillä tiedon (julkaisujen, datan) vastaanottaja vapautetaan niiden maksamisesta. Kyseiset kustannukset jäävät sen sijaan datan ja julkaisujen tekijöiden, eli tutkijoiden ja heidän organisaatioidensa maksettaviksi. Näiden kustannusten on siis oltava osa asianomaisia tutkimusbudjetteja – ja jos on kyse EU:n tuesta, niin Horisontti 2020 -ohjelman talousarviota. Siksi kustannukset on sisällytettävä asianomaiseen tukisummaan.

4.4.1 Tieteellisten julkaisujen vapaan saatavuuden yhteydessä tutkimusbudjetti ei siis saa muodostua vain kustannuksista, jotka aiheutuvat uusien tutkimustulosten saavuttamisesta vaan myös niiden yleisön saataville asettamisesta.

4.4.2 Sama koskee lisääntyneestä tietojen tallennuksesta aiheutuvia kuluja ja siihen liittyviä henkilöstö- ja infrastruktuuriresursseja (mm. kohdan 4.4.3 edellytyksenä).

4.4.3 Tämä koskee luonnollisesti myös lisäresursseja, joita tarvitaan kaikkien tai valikoitujen tutkimustietojen mahdolliseen yleisön saataville asettamiseen.

4.5 Mahdollinen väärinkäsitys

Komitean käsityksen mukaan poliittisessa väittelyssä jotkut vapaaalle saatavuudelle asetetut ja siitä johtuvat vaatimukset perustuvat väärinkäsityksiin tieteen ja tutkimuksen työtavoista sekä tavallisen kansalaisen tiedettä koskevasta käsityskyvystä. Tieteelliset julkaisut ovat nimittäin normaalisti ymmärrettäviä vain kyseisen erikoisalan asiantuntijoille. Siksi vapaa saatavuus palvelee ainoastaan asiantuntijoita. Sama koskee tutkimustiedon saatavuutta.

4.6 Kansalaisille ja poliittisille toimijoille suunnattu tiedotus

Edellä mainituista syistä onkin erityisen tärkeää pyrkiä esittämään uusien tietojen oleelliset sisällöt myös maallikoille. Komitea on jo useita kertoja viitannut tällaisiin medioihin ja arvostaa komission tähän liittyviä pyrkimyksiä, CORDIS⁽⁸⁾ mukaan lukien. Erityisesti on nostettava esille ne tutkijat, joilla on taito selittää oman tieteenalansa oivalluksia mahdollisimman yleis-tajuisesti. Onhan myös poliittisilla toimijoilla oltava mahdollisimman paljon tietoa tieteellisten oivallusten sisällöstä ja merkityksestä sekä jatkotutkimusten mahdollisuuksista, jotta he voivat tehdä perusteltuja päätöksiä.

⁽⁷⁾ EUVL C 48, 15.2.2011, s. 129.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/home_en.html

4.7 Asiantuntemuksen saatavuus

Yritykset ja kansalaisjärjestöt valittavat usein alakohtaisen erityisasiantuntemuksen heikosta saatavuudesta. Tämän vuoksi on tärkeää, että erityisesti myös pk-yrityksillä on ainakin yksi sisäinen tai ulkoinen asiantuntija, joka pystyy julkaisuja hyödyntämään, tai että niillä on mahdollisuus hyödyntää asiaan perehtynyttä neuvontaorganisaatiota. Lisäksi komitea viittaa yhtäältä komissiolle (aiemmassa lausunnossa ⁽⁹⁾) esittämiinsä suosituksiin luoda tätä tarkoitusta varten erityinen hakukone ja toisaalta Euroopan

patenttiviraston hakukoneeseen ⁽¹⁰⁾, jolla nykyisin voidaan löytää jo valtaosa maailmalla myönnettyistä uudemmista patenteista.

4.8 Aiempien julkaisujen verkkosaatavuus

Tässä käsitellyn aiheen rajat ylittäen – myös humanististen tieteiden osalta – on olemassa kiinnostusta siihen, että myös vanhemmat alkuperäisjulkaisut olisivat saatavilla sähköisessä muodossa internetissä. Komitea pitää näitä pyrkimyksiä tervetulleina, vaikka ne eivät sisällykään käsillä olevan lausunnon aiheeseen.

Bryssel 16. tammikuuta 2013

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ EUVL C 218, 11.9.2009, kohta 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>